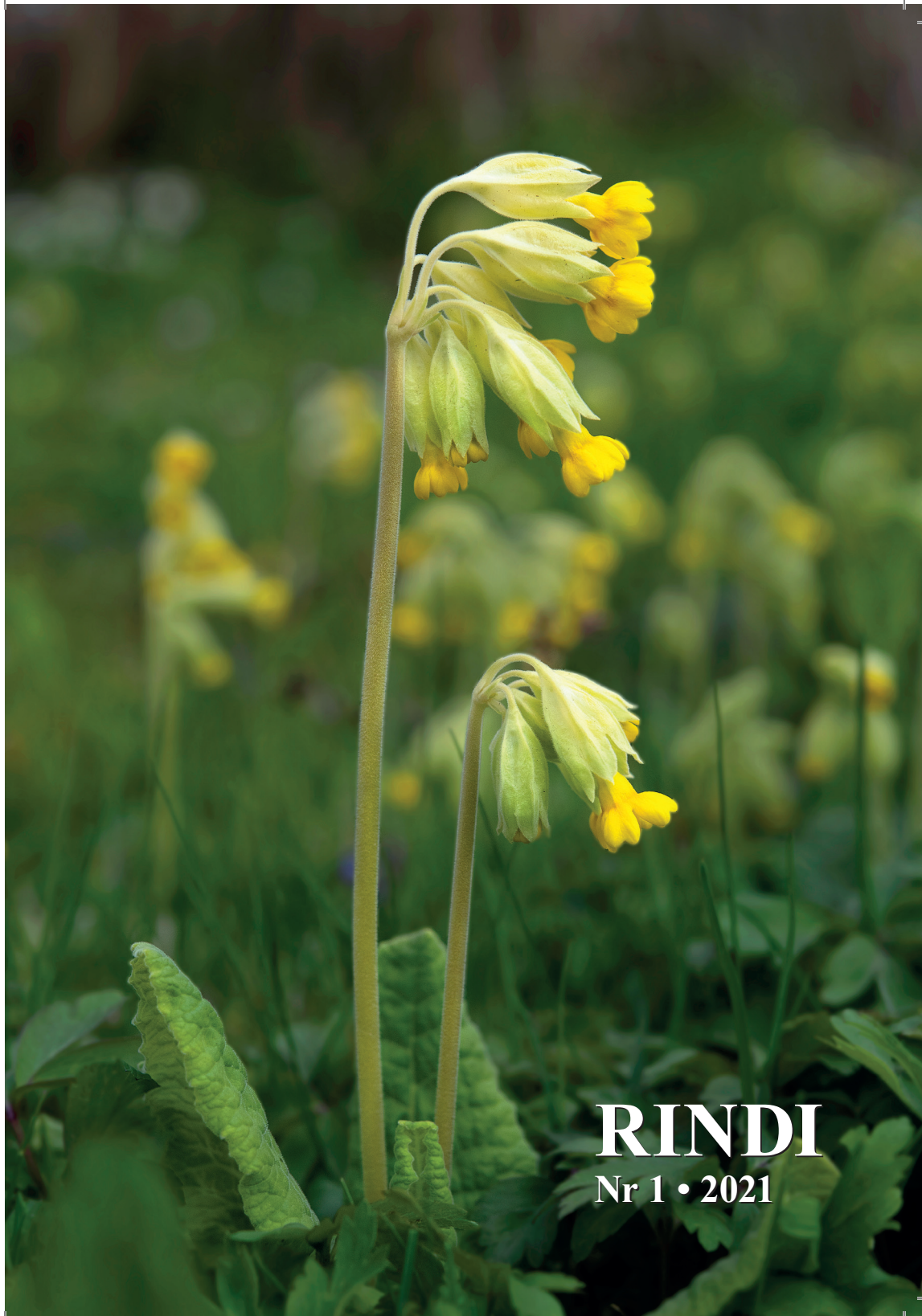

RINDI

Nr 1 • 2021

RINDI

TIDSKRIFT FÖR GOTLÄNSK BOTANIK

Årgång 41 • 2021 • Nr 1

Tidskriften ges ut av Gotlands Botaniska Förening

Redaktion: Marita Westerlind, Grötlingbo, Skoltomten 123, 623 38 Havdhem

Rindi erhåller du antingen genom att bli medlem i Gotlands Botaniska Förening (att bli medlem kostar 150 kr/år för den som bor i Sverige, 250 kr/år för den som bor i utlandet och inte betalar genom svenskt plusgiro) eller genom att prenumerera (samma pris som för medlemskap). Familjemedlem betalar 25 kr/år. Studerande betalar 75 kr/år.

Föreningens plusgiro är 68 36 66-2. Swish: 123 680 92 55.

Adressen är: Gotlands Botaniska Förening, c/o Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby. jorgen.petersson1945@gmail.com.

Hemsida: www.gotlandsflora.se

Gotlands Botaniska Förening

är en ideell sammanslutning som har som ändamål att verka för ökad kunskap om Gotlands växter och för bevarandet av en rik flora på ön. Föreningen vill också bland allmänheten sprida intresse för botanik och naturskydd.

Dessa mål söker föreningen förverkliga bl.a. genom att verka för utforskandet av Gotlands flora, att biträda myndigheter och organisationer i behandlingen av botaniskt betydelsefulla naturskyddsfrågor, att utge tidskriften Rindi och även på annat sätt informera om och propagera för sin verksamhet och sina åsikter samt genom att arrangera exkursioner och sammankomster.

Styrelse

Ordf.	Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby	tel 070-655 82 05
V. ordf.	Torbjörn Lindell, Södra Kyrkogatan 15, 621 56 Visby	tel 073-045 15 36
Sekr.	Gun Ingmansson, Vinkelgatan 2 b, 621 49 Visby	tel 0498-27 13 43
Kassör	Vakant	
Övriga	Agnita Ekman, Kinbergs plats 7, 621 57, Visby	tel 073-655 24 09
	Elsa Bohus Jensen, Iridalsgatan 14, 621 42 Visby	tel 0498-21 61 92
	Dennis Nyström, Linde Odvalds 419, 623 57 Hemse	tel 070-626 88 36
	Amanda Overmark, Jungmansgatan 49, 621 51 Visby	tel 076-902 01 77
	Marita Westerlind, Grötlingbo Skoltomten 123 623 38 Havdhem	tel 076-239 34 59

Omslagsbild: Gullviva *Primula veris*, Skoltomten, Grötlingbo, 5 maj 2021.

Foto: Marita Westerlind

Nyheter i Gotlands flora 2020

JÖRGEN PETERSSON

Under denna titel presenteras de växter, som är nya för Gotland. Vidare anges nyfunna lokaler för öns sällsyntaste och mest hotade kärlväxter. Bland de senare behandlas främst de vilka är upptagna i rödlistan (SLU Artdatabanken 2020) under hotkategorierna Akut hotad (CR) och Starkt hotad (EN). Dessutom ges i vissa fall en historisk tillbakablick liksom en översikt av den behandlade artens status i senare tid.

För Gotland nya växtfynd samt lokaler för öns sällsynta och hotade arter kan inrapporteras till artikelförfattaren. Främst önskar vi få in uppgifter om de arter som har färre än tio aktuella lokaluppgifter sedan 1983 enligt Gotlands flora band 2 (Johansson, Petersson & Ingmansson 2016) samt alla växter inom ovan nämnda hotkategorier. För odlade växter funna som kvarstående eller på utkast, soptippar eller liknande drar vi gränsen för publicering vid fem lokaler; påträffas dessa växter i mer naturlig miljö vidgas antalet fynd som publiceras. I enlighet med Karlsson (2016) behöver vi vid nyfynd för Gotland få arttillhörigheten bekräftad genom att ett belägg insamlas (för eventuella fridlysta och rödlistade arter önskar vi i stället bra foton).

Alla arter, vilka är medtagna i ArtDatabankens ”Rödlistade arter i Sverige 2020” (SLU Artdatabanken 2020), kan med fördel även rapporteras till Artportalen alternativt till Dennis Nyström eller Amanda Overmark Magnusson, som ansvarar för floraväktariarbetet på Gotland.

Ordningsföljden för arterna överensstämmer med Gotlands flora band 2 (Johansson, Petersson & Ingmansson 2016). I detta verk finns också sammanfattande fakta runt arter med tidigare fynd på Gotland. Namnskicket för arterna följer Dyntaxa (www.dyntaxa.se; SLU, Svensk taxonomisk databas). De vetenskapliga namnen är kursiverade. Med lokaler avses växtplatser med ett inbördes avstånd som överstiger 500 m. I lokalangivelserna är sockennamnen kursiverade. Belägg i herbarier betecknas som följer: Göteborg (GB), Lund (LD), Riksmuseets herbarium i Stockholm (S), Uppsala Evolutionsmuséet (UPS), Umeå (UME). Uppgifter från Artportalen – Rapportsystemet för kärlväxter betecknas med ARK. Geografiskt inexact angivna rapporter i ARK beaktas inte.

Asplenium septentrionale – gaffelbräken

Gotlands sjätte växtplats för denna på fastlandet klart vanligare ormbunke hittades med flera plantor på en silikatsten inom östra delen av Forsvidens naturreservat, *Othem* (Marie Glahn i ARK). Tidigare är gaffelbräken känd från runt 1950 i liknande miljö dels på ett block i Lillmyr i *Follingbo* (även sedd 1994) dels på ett block i en källmyr i *Stenkyrka* (just nordost om gränsen för Björkume naturreservat, *Lummelunda*;

kvar 2020 Dennis Nyström i ARK). Andra växtmiljöer utgörs av mossor vid samlingar av grus och silikatsten ovanpå plana kalkhällar. Lokalerna 1,3 km sydsydost Stora Häftings i *Hangvar* (1989, 1994) och ca 1,7 km västsydväst kyrkan i *Hellvi* (1998) hittas i denna miljö. Slutligen är ytterligare en växtplats rapporterad från en nordostvänd brant vid Kyllaj i *Hellvi* (1989; samtliga äldre fynd i Johansson m.fl. 2016 s. 20).

***Polystichum aculeatum* – uddbräken**

Artens femte växtplats på Gotland hittades vid Själsöbäcken i *Väskinde* (Marie Glahn i ARK). En bit nedanför vattenfallet växte en planta med ca 35 blad på en grusig strandvall intill bäcken. Denna sällsynta ormbunke är tidigare känd från skogen söder om Grumpvik i *Vamlingbo* ca 1973–84 (utgången 1985), Gläves i *Burs* 1995–2017, Torsburgen i *Kräklingbo* 1849–2020 samt sydväst om Hau i *Fleringe* 2011–2015 (Johansson m.fl. 2016 s. 25–26; noteringar i ARK). Uddbräken är rödlistad som Sårbar (VU) 2020.

***Colchicum ×laetum* – stjärntidlösa**

Ny art för Gotland. Denna odlade växt hittades hösten 2020 i vägkanten mittemot Bjärs 1:54 i *Lojsta* (Dennis Nyström i ARK). Det är dock lite tveksamt vad för växt det egentligen är; se svar från Torbjörn Tyler i Lund: ”Ja, fotot i artportalen föreställer den växt som vi brukar kalla stjärntidlösa. Vad detta ”egentligen” är är dock ganska oklart. Den nyutkomna monografin över släktet (Grey-Wilson m.fl. 2020) identifierar vår ”stjärntidlösa” som kultursorten ’Pink Star’, och antyder att ursprunget kan vara en hybrid med *C. cilicicus* men det verkar osäkert. Det vetenskapliga namnet *C. laetum* hör dock helt klart till en annan art som sällan eller aldrig odlas.”

***Lilium candidum* – madonnalilja**

I samband med föreningens exkursion på skjutfältet i början av juli 2020 växte en planta vid Ragnvalds f.d. gård sydost om Nasume myr i *Tofta* (Dennis Nyström m.fl. i

Uddbräken *Polystichum aculeatum*,
Väskinde. Foto: Jörgen Petersson

Gaffelbräken *Asplenium septentrionale*, *Othem*.
Foto: Jörgen Petersson

ARK). Med detta fynd har vi nu fyra noteringar på Gotland, där de tidigare hittades år 1996 dels 1,5 km nordnordväst om kyrkan i *Träkumla* dels söder om Skrubbs travbana i *Follingbo* (Johansson m.fl. 2016 s. 48) samt år 2019 vid en ödetomt på Lars Hagmans gränd i *Slite*, *Othem* (Petersson 2020; kvar 2020 Dennis Nyström i ARK).

***Iris variegata* – skäggiris**

Denna odlade art behandlades i Gotlands flora (Johansson m.fl. 2016 s. 84–85) under ett kollektivtaxon trädgårdsiris-gruppen *I. germanica*-gruppen, där hybridformer med skäggiris ingick. Under 2020 noterades dock ett bestånd av förmodat ren skäggiris ca 200 m nordnordväst om Sion-korset i *Västerhejde* (Jörgen Petersson i ARK; bekräftad från bild av Torbjörn Tyler). Förmodligen ny för Gotland.

***Allium hollandicum* – purpurlök**

Odlad växt som med tre nya fynd nått upp till tio på Gotland. Redan år 2015 hittades arten i Östergravar i *Visby* (Dennis Nyström, Maja Wressel, Johannes Esberg i ARK). År 2020 noterades purpurlök på två växtplatser i *Hejde*, dels på Stenstu hållar mitt emot Stenstugu gård (Dennis Nyström i ARK) dels i en vägkant vid Tass (Gun Ingmansson i ARK).

Tidigare växtplatser har hittats i *Alva*, *Hemse*, Krämplause i *Hejde*, Hällarna och Galgberget i *Visby* samt i *Björke* (Johansson m.fl. 2016 s. 86).

***Narcissus* × *cyclazetta* 'Tête-à-Tête' – tätatät**

Två nya växtplatser i kyrkogårdsmiljö har hittats under senare år och utgör lokal fem och sex på Gotland (för övriga se Johansson m.fl. 2016 s. 90, Petersson 2017, 2018). År 2015 fanns tre plantor på kompostområdet nordost om Norra begravningsplatsen i *Visby* (Joakim Ekman, Hans Bister, Göran Frisk och Dennis Nyström i ARK). År 2020 växte en planta just söder om kyrkan i *Linde* (Dennis Nyström i ARK), vilken förmodligen hade sitt ursprung på den närbelägna kyrkogården.

Stjärntidlösa *Colchicum* × *laetum*, *Lojsta*.
Foto: Dennis Nyström

Skäggiris *Iris variegata*, *Västerhejde*.
Foto: Jörgen Petersson

***Muscari latifolium* – bredbladig pärlhyacint**

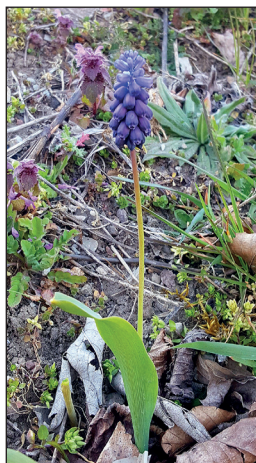
Ny art för Gotland. Första fyndet på ön för denna odlade växt gjordes år 2020 med ca fem plantor vid vägtunneln under Solbergagatan mot den f.d. järnvägsstationen i *Visby* (Barbro Lindberg och Bo Göran Johansson). Arten kommer ursprungligen från Turkiet och sprids med frö till nya växtplatser. Noteringar av denna art har gjorts sedan 1990 i de flesta landskap från Skåne norrut till Uppland (ej Småland; ARK 2021-04-25).

***Othocallis mischtschenkoana* – persisk blåstjärna**

En förmodligen förbigången art (liknar porslinshyacint) noterades år 2020 med rika bestånd på kyrkogården i *Öja* (Bengt Carlsson och Brita Svensson). Tidigare funnen år 2016 spridd i ett parkområde vid Bältegatan i *Visby* (Petersson 2017; kvar 2020 Dennis Nyström i ARK). Några plantor fanns samma år vid Södra begravningsplatsen i *Visby*, men dessa kan vara kvarstående från plantering vid gravarna. Vi har därmed åtminstone två lokaler på ön.

***Scilla sardensis* – liten vårstjärna**

En odlad vårväxt kvarstående och spridd på ett flertal kyrkogårdar och i deras närhet. Så också år 2015, vilket undertecknad inte tidigare uppmärksammat, då arten rapporterades som riklig söder om kyrkogården i *Öja*, i gräsmattor på f.d. skoltomten i *Gammelgarn*, nära gamla landsvägen sydost om kyrkan i *Kräklingbo* samt på kompostområdet nordost om norra begravningsplatsen i *Visby* [Joakim Ekman, Hans Bister, Göran Frisk, Dennis Nyström och Michael Tholin (ej Visby) i ARK]. År 2020 dessutom funnen söder om kyrkogården i *Linde* (Dennis Nyström i ARK). Fynd sju till elva på Gotland. Övriga lokaler anges av Johansson m.fl. (2016 s. 96–97) och Petersson (2018).

Bredbladig pärlhyacint
Muscari latifolium, *Visby*.
Foto: Gun Ingmannsson

Liten vårstjärna *Scilla sardensis*, *Öja*. Foto: Gun Ingmannsson

***Echinochloa crus-galli* – hönshirs**

Detta ogräs i bokstavig mening har hittats på lokal tio till tretton under senare år (övriga fynd samt historik i Johansson m.fl. 2016 s. 152). År 2015 växte hönshirs vid Petarve i *Garde* (Margareta Edqvist och Gun Ingmansson i ARK) samt på soptippen i *Visby* (Dennis Nyström i ARK). År 2019 tillkommer en växtplats just söder om Pilhagsvägen mot koloniområdet, Haga, *Visby* (Johan Rova i ARK; Johan Rova, Stina Stenlund och Thomas Pettersson i GB). År 2020 inkommen med jord eller gräsfrö till Bulverksvägen 5 i *Tingstäde* (Berit Pettersson; jfr lindmalva nedan).

***Glyceria striata* – strimgröe**

Ny art för Gotland. År 2020 hittades rika bestånd 825 m sydost om kyrkan i *Västerhejde*, från väg 618 (Sion–Västerhejde–väg 140) och längs bäcken/diket ca 550 m österut (Jörgen Petersson i ARK). Särskilt rika bestånd fanns vid en plats där en traktorsväg korsade bäcken, vilket möjligen förklarar dess närvaro i området orsakad av frön i traktorns däckmönster.

Detta gräs härstammar från Nordamerika och det första fyndet i Sverige gjordes nordost om Huskvarna i Småland 1975 (Carlsson 1976). Spridningen har sedan fortsatt och arten är numera känd i fuktiga miljöer från följande landskap: Öland, Gotland, Småland, Västergötland, Östergötland, Närke, Västmanland, Uppland, Medelpad (ARK 2021-03-29).

***Lagurus ovatus* – harsvans**

Två närbelägna växtplatser hittades år 2020 dels med tre plantor vid Adelsgatan 11 dels med ca 10 plantor vid Berggränd 14 (Patrik Engström respektive Jörgen Petersson

Persisk blåstjärna *Othocallis mischtschenkoana*, Öja. Foto: Gun Ingmansson

Strimgröe *Glyceria striata*, Västerhejde. Foto: Jörgen Petersson

i ARK). Plantorna växte i springor mellan husvägg och kullerstengator. År 1991 finns ett fynd av detta odlade gräs i liknande miljö vid Packhusplan–Strandgatan (Johansson m.fl. 2016 s. 161). Alla fynden finns inom 500 m (450 m) från varandra och utgör därmed en enda lokal.

***Milium vernale* – sandbrodd**

Den andra lokalen på Gotland och den tredje i Sverige för detta sällsynta och svårsedda gräs hittades i början av maj 2020 innanför Ajnviken i *Hamra* (Anders Tengholm i ARK). Miljön utgjordes av en betad, strandnära torräng mellan en stenmur och en körväg. Senare under månaden inventerades området mer utförligt och plantor sågs då inom ett 110 x 150 m stort område (Anders och Johan Tengholm samt Gun Ingmansson och Jörgen Petersson i ARK). Ca 240 strån inräknades och dessutom angavs förekomst inom ytterligare minst 20 m².

Sandbrodd är sedan år 1994 känd i liknande miljö på Storms backe i *Vamlingbo* (Anders Haglund och Jens-Henrik Kloth i S bestämd av E. Emanuelsson; Petersson 1995, Emanuelsson & Haglund 2002). Här har arten i varierande antal setts sedan dess, så också år 2020. Dessförinnan hade detta gräs hittats vid Horns Kungsgård i *Högby* på norra Öland redan 1974 men hade förblivit obestämt fram tills 2005 (Skoglund 2007). Härifrån rapporterades år 2020 inom ca 650 x 100 m runt 14 000 plantor (Thomas Gunnarsson och Ulla-Britt Andersson i ARK). Detta är otvivelaktigt den rikligaste lokalen i Sverige. Sandbrodd är rödlistad som Starkt hotad (EN) 2020.

I och med att sandbrodd nu är funnen på tre växtplatser i Sverige och i två landskap

Sandbrodd *Milium vernale*, *Hamra*.

Foto: Jörgen Petersson

Fjädersvingel *Vulpia fasciculata*, *Havdhem*.

Foto: Marita Westerlind

Romersk riddarsporre *Consolida ajacis*, *Fröjel*.

Foto: Peter Olofsson

måste den anses som en del av landets flora. Den kan mycket väl vara en gammal art, som alltid har varit sällsynt och förblivit oupptäckt på grund av att den är så svår att få ögonen på. Rindis läsare uppmanas att i maj söka efter växten i lämpliga miljöer så kanske det kommer fram än fler lokaler.

***Vulpia fasciculata* – fjädersvingel**

Detta uppenbarligen mycket lättspridda gräs har år 2020 hittats vid tre nya sandstränder på ön. Fjädersvingel växte med en enda tuva på stranden ca 100 m norr om Warvs-holms pensionat i *Klinte* samt här och där i sanddynerna vid Nordre Holmshulet, ca 600 m nordnordväst om Fårö fyr, *Fårö* (Marie Glahn i ARK). På östra sidan noterades ett mindre bestånd i naturreservatet vid Mullvalds strandskog, *Ardre* (Henrik Johans-son i ARK, bestämd av Dennis Nyström).

En fortsatt spridning kan förväntas av detta gräs som först noterades år 1995 vid Tofta strand. Om vi räknar de tidigare kända förekomsterna vid Ljugarn och Tofta strand–Gnisvärd som två lokaler vardera är fjädersvingel nu konstaterad på elva lo-kaler runt de mellersta och norra delarna av Gotland med en utpost vid Nisseviken i *Havdhem* på sydvästra Gotland (sammanfattande status i Carlsson m.fl. 2020).

***Anemone tomentosa* – silvrig höstanemon**

Odlad växt som under 2019 rapporterats från två nya lokaler, vilka utgör nummer åtta och nio på Gotland. Den hittades då på en liten jordhög i grustagen vid Slättflishage i *Follingbo* (Charlotte Wigermo och Åke Svensson i ARK) samt i Innerstaden i *Visby* vid Silverhättan ovanför Tranhusgatan (Dennis Nyström i ARK). Slutligen anteck-nades arten från sin tionde lokal då den år 2020 växte på utkast vid Snidaregården i Vibble, *Västerhejde* (Dennis Nyström i ARK).

Silvrig höstanemon är den enda ”höstanemonen” som med säkerhet har hittats på Gotland. Tidigare finns sju fynd på ön, noterade från Mickels i *Vamlingbo*, Mulde i *Fröjel*, Medebys i *Hejde*, Langs hage och Ryska gränd i *Visby*, Suderbys hällar i *Hejdeby* samt vid Strå kalkbrott i *Bunge* (Johansson m.fl. 2016 s. 188–189, Petersson 2017). En rapport från 2019 om plantor vid en mur i korsningen Sankta Gertruds gränd x Smedjegatan (Patrik Engström i ARK) ligger mitt emellan de ovan nämnda i Inner-staden och utgör ingen ny lokal.

***Consolida ajacis* – romersk riddarsporre**

Fjärde fyndet på Gotland för denna trädgårdsart gjordes vid ett mindre kalkbrott inom *Fröjel* Kaupe 1:3 (6) (Peter Olofsson & Evelina Lindgren i ARK). Tidigare noteringar är gjorda i *Grötlingbo* nära Brunns i sandtaget vid avfarten mot *Eke* 2012, i en åker-kant 400 m nordost Nymans i *Fröjel* 2000 samt ca 450 m mot sydväst i jordhög 100 m söder om Nymans 2012 samt på soptippen i *Visby* 2003 (Johansson m.fl. 2016 s. 191).

***Helleborus foetidus* – klockjulros**

Ett stort bestånd noterades 2020 vid Ygne Greta Wedins väg 9 i *Västerhejde* (Agneta

Medhammar genom Gun Ingmansson i ARK). Ungefär 135 plantor, varav ca 80 blommande, hade slagit till på en för 12 år sedan avskrapad alvarglänta, vilken senare inte bebyggdes. Fyndet utgör det sjätte för Gotland. Klockjulros har sedan 2012 i övrigt hittats vid Muramari i *Visby*, f.d. soptippen i *Tofta*, i Vibble på Snidaregatan i *Västerhejde*, Stabbgårdsgatan i *Hemse* samt vid Utskogen i *Endre* (Petersson 2015, 2017, 2018).

***Rosa multiflora* – japansk klätterros**

Funnen med artens tredje gotländska lokal nära en skogsväg norr om Gåshagen i *Västerhejde* år 2020 (inom Visby Visborg 1:9; Dennis Nyström i ARK). De två tidigare fynden gjordes i *Visby* dels förmodligen kvarstående på en ödetomt vid Langs hage år 2000 dels norr om Västra Törnekvior 2004 (Johansson m.fl 2016 s. 281; notera att dåtidens Västra Törnekvior gick norr om återvinningen).

[*Spiraea ×vanhouttei* – bukettspirea

Bukettspirea fick i Petersson (2018) felaktigt det svenska namnet hybridspirea, vilket avser en annan art.]

***Viola hirta* × *odorata* – buskviol × luktviol**

Denna hybrid hittades i början av april 2020 på två lokaler, dels med fem växtplatser, bland annat under hassel och tall, just söder till sydväst om kyrkogården i *Fröjel* dels i en vägkant mot staketet till trädgården vid Mulde 1:16 i *Fröjel* (Gun Ingmansson

Klockjulros *Helleborus foetidus*, *Västerhejde*. Foto: Gun Ingmansson

bedömda som doftlösa, bestämda från översänt färskt material av Thomas Karlsson och Magdalena Agestam). Tidigare enbart känd från Gotland genom en kollekt tagen vid Linhatte i *Silte* år 1928 (Fries 1934; Elias Thore Fries i LD, S bekräftad av Thomas Karlsson).

Thomas Karlsson skriver 18 april 2020 om detta material i mejl till Gun Ingmansson följande: "Gun! Fick dina violer i går"... "idag har vi tittat på dem, Magdalena och jag"... "Vi är lite chockade, för nästan alltsammans tolkar vi som hybrider. Vi noterade att alla lokalerna låg inom ett litet område i Fröjel. Tydligt har en hybridklon bemäktigat sig detta. Det finns en viss variation, och kanske har hybriderna frösått sig vilket bör öka variationen. Fast Marcussen skriver i *Flora Nordica* att det mest är primärhybrider man ser. Men han medger också att hybriderna kan sätta frö (vilket gick att se på materialet du skickade)."

I samband med bestämningarna av de enskilda plantorna beskriver Thomas Karlsson följande karaktärer för hybriderna (utdrag från mejl enligt ovan):

"Få utvecklade blad, men det yngsta får en mera långsträckt form, vilket visar inslag av hirta. Bladskafthåren lite för långa för *odorata*. Stipler intermediära i form. Alltså en hybrid."

"Intermediär i stipler, hårlighet och bladform. Det verkar som om de underjordiska/ytliga tjocka rhizomen blir extra kraftigt utvecklade hos hybriderna. Så där bär sig ju inte hirta åt! Fantastisk kollekt! — Vi bedömer den som solklar hybrid!"

"Stora plantan: Hybrid. Den har alltför svag hårlighet för att vara hirta. Men bladskivorna är helt hirta-lik. Hårligheten på bladskafthåren är intermediär i längd. Det finns antydning till revor."

Mejlet till Gun den 18 april avslutas med en önskan om mer material att bestämma "Skicka gärna någonting igen om du stöter på ett problem! Utmaningar är roliga!" Thomas beskriver med dessa ord sin nyfikenhet som botanist. Tyvärr fick han inte möjlighet att fortsätta sin långvariga bana inom botaniken i Sverige, då han sorgligt nog för oss alla avled den 26 april, alltså en dryg vecka efter bestämningarna av denna hybrid.

Buskviol $\times$ luktvial *Viola hirta* $\times$ *odorata*, Fröjel. Foto: Gun Ingmansson

***Abutilon theophrasti* – lindmalva**

Tre plantor dök år 2020 upp i en trädgård vid Bulverksvägen 5 i *Tingstäde* (Berit Pettersson). Berit skriver: ”Vi tog bort en stor gran och lade på jord dels från växthuset men också köpjord och sådde gräsfrö. Visst fick vi några grässtrån där men också tre lindmalvor” ... ”solrosor, spikklubba, hönshirs, spenat, dill och tomater.”

Fjärde fyndet av lindmalva i modern tid (sedan 1983). Arten tycks spridas med jord och plantor till nya växtplatser och den har i övrigt setts på soptippen i *Hamra* 2003, i en skräphög vid lärbostaden i *Grötlingbo* 2007 och i en rabatt vid Prästgårdsvägen i *Havdhem* 2008. Tidigare först sedd som ogräs i en trädgård vid Sles i *Grötlingbo* 1963 (Bengt Pettersson i UME) och i ett trädgårdsland vid Mölnar i *Väte* 1982 (alla i Johansson m.fl. 2016 s. 359–360).

Lindmalva *Abutilon theophrasti*, *Tingstäde*. Foto: Berit Pettersson

***Dapne laureola* – lagertibast**

Under 2020 hittades två nya växtplatser för denna trädgårdsbuske, nummer två och tre på Gotland. En mindre blommande planta växte just söder om bäcken vid Palissaderna i *Visby* (Gun Ingmansson i ARK). Dessutom fanns lagertibast i Axelsro, *Västerhejde*, spridd med flera blommande plantor här och där i skogsmiljö nära Holger Rosmans väg 14 (Marie Glahn i ARK). Denna odlade växt är tidigare endast känd från 2015 vid Martarve 1:43 i *Näs* (Johansson m.fl. 2016 s. 364), varifrån flera rapporter (ARK) föreligger även år 2020.

***Aurinia saxatilis* – praktstenört**

Den andra växtplatsen för denna odlade växt hittades under året vid S:t Göransgatan 14 nära lasarettet i *Visby* (Dennis Nyström i ARK). Praktstenört växer här rikligt i en trottoarkant nedom en mur mot trädgården. Den är tidigare känd år 2016 från Rackarbacken i Innerstaden i *Visby* (Pettersson 2017; flera rapporter i ARK även 2020).

***Nasturtium* ×*sterile* – vinterfräne**

Vid inventering för en exploatering vid Hugrajs 2:2 i *Gammelgarn* hittades flera ryggar av en *Nasturtium* i en mindre bäckfåra mot några tomter (Jörgen Petersson). När några mogna frön (dålig frösättning) slutligen kunde hittas i slutet av augusti samlades dessa in för räkning av antalet försänkningar per frösida. Antalet låg på ca 70 till 90 (Bengt Carlsson, Jörgen Petersson), alltså mellan de hos källfräne *N. officinale* (25–50) och bäckfräne *N. microphyllum* (90–120). Även den dåliga frösättningen tydde på hybriderna mellan dessa arter, nämligen vinterfräne. Den nya växtplatsen utgör den sjätte lokalen på Gotland.

Mysteriet var nu hur den kunnat sprida sig hit från någon av de fem kända förekomsterna utmed kusten från *Visby* till *Lummelunda* (Johansson m.fl. 2016 s. 392). Vi spekulerade i om några änder kunnat få med sig rotfragment hit, då vi ansåg att spridning med förmodat delvis sterila frön var uteslutet. Svaret fick vi efter samtal med en av ägarna till de närliggande tomterna. Det visade sig att källfräne även används som grönsak, "vattenkrasse". En släkting hade tagit skott från en av förekomsterna enligt ovan för odling i *Gammelgarn*. Om smaken inte var densamma hos hybriden eller om odlingen misslyckades är osäkert. Säkert är dock att plantorna hamnade i den närbelägna bäcken, där de sedan dess har spridit sig något nedströms, kanske med losslitna plantor.

***Viscum album* – mistel**

En ny växtplats hittades år 2020 i en skogslönn *Acer platanoides* nära vägen mot Burge vid Kinner 1:27 i *Lummelunda* (David Lundgren i ARK). Thomas Wallin, sedan länge bekant med växtplatsen, berättar att misteln funnits på platsen sedan länge, åtminstone ca 40 år. Vad han känner till bör plantan kommit in på naturlig väg med fåglar. Under de senaste åren har lönnarna i allén förbi huset beskurits, varvid grenen

Vinterfräne *Nasturtium* ×*sterile*, *Gammelgarn*. Foto: Jörgen Petersson

med misteln sparades.

Mistel är känd sedan 1982 från Mistelvägen i *Tingstäde*, där den växer i en berlinerpoppel *Populus berolinensis* (Johansson m.fl. 2016 s. 399). Arten är även känd som insädd på en apel vid Vitvär i *Ardre* (Johansson & Larsson 1996) samt som odlad i Visbytrakten (kartprick i Hultén 1950).

***Lychnis coronaria* – purpurklätt**

Tre nya lokaler har noterats under senare år, vilket innebär fynd åtta till tio för Gotland. År 2017 växte arten i en vägkant vid *Bunge Änge* 509 (Håkan Gustafson i ARK). År 2019 fanns en planta nära östra gränsen för naturreservatet vid Bergbetningen i *Visby* (Anders Carlberg i ARK) samt på det rikliga utkastområdet vid Vibble Snidaregården i *Västerhejde* (Dennis Nyström och Johan Törnvall i ARK; vitblommig). För övriga lokaler se Johansson m.fl. (2016 s. 422) och Petersson (2017).

***Amaranthus hybridus* ssp. *powellii* – grönamarant**

Den femte växtplatsen för grönamarant på Gotland hittades år 2020 på en rudertartad planteringsyta just söder om parkeringen vid Kokoloko hotel i *Visby* (Gun Ingmansson, Bengt Carlsson, Lena Jonsell och Jörgen Petersson i ARK samt Brita Svensson och Bengt Jonsell; bestämd av Bo Göran Johansson, konfirmerad av Torbjörn Tyler).

Flera av de tidigare fynden på ön (Johansson m.fl. 2016 s. 436) har gjorts under fågelmatningar vid lärarbostaden i *Grötlingbo* 2011, Prästgårdsgatan i *Havdhem* 2006

Mistel *Viscum album*, *Lummelunda*.
Foto: Jörgen Petersson

Grönamarant *Amaranthus hybridus* ssp. *powellii*, *Visby*. Foto: Gun Ingmansson

och Vibble Kneippbygatan i *Västerhejde* ca 2005. Till årets växtplats har frön förmodligen kommit med den utlagda jorden, vilket kan stämma även för det första fyndet på Gotland år 2001 från soptippen i *Hemse* (Westerlind 2001).

***Bassia scoparia* ssp. *scoparia* – sommarcypress**

Gotlands tredje fynd i modern tid (sedan 1983) gjordes år 2020 på en brännplats vid Öndarve i *När* (Jörgen Petersson i ARK). Tidigare fynd har noterats vid soptippen i *Hamra* 1988 och på en ruderatmark vid Bondarve i *Fole* 1995 (Johansson m.fl. 2016 s. 442). En äldre växtplats hittades år 1938 i en potatisåker i *Anga* (Fries 1942; Elias Thore Fries i S konfirmerad av P. Uotila 1992).

***Portulaca oleracea* – vildportlak**

Artens tredje växtplats noterades år 2020 på en ruderatartad planteringsyta just söder om parkeringen vid Kokoloko hotel i *Visby* (Gun Ingmansson, Bengt Carlsson, Lena Jonsell och Jörgen Petersson i ARK samt Brita Svensson och Bengt Jonsell). Tidigare noterad vid Sigdes i *Burs* samt Rovalds i *Vänge* (Petersson 2020).

***Cornus sericea* – videkornell**

Det andra moderna fyndet (sedan 1983) för denna odlade buske gjordes 40 m från en sommarstuga inom Hugrajvs 2:2 i *Gammelgarn* (Jörgen Petersson i ARK). Där växte en mindre planta i sandig tallskog. Tidigare känd från ett sandtag mellan Sotaregatan och Skrubbs travbana i *Visby* 2015, kvar 2020 (Dennis Nyström i ARK). Ett äldre fynd gjordes redan 1891 i *Hemse* (E. Nordström i S det. Thomas Karlsson; båda i Johansson m.fl. 2016 s. 450). Alla fynden tycks vara noterade på sandiga växtplatser.

***Vinca major* – stor vintergröna**

Odlad växt som likt släktingen vintergröna *V. minor* sprider sig genom att bilda utbredda bestånd som trycker undan naturlig växtlighet. Två nya växtplatser hittades år 2020 dels med ett rikt bestånd på utkast vid Sjöviksvägen i Ljugarn, *Ardre* (Dennis Nyström i ARK), dels med 20 m² på ruderatmark sydost om Hus fiskeläge i *Rone* (Bengt Carlsson och Gun Ingmansson i ARK). Fynden utgör Gotlands sjätte och sjunde lokal, övriga anges i Johansson m.fl. (2016 s. 476–477) samt Petersson (2020).

***Verbascum nigrum* × *speciosum* – mörkt kungsljus × praktkungsljus**

Ny hybrid för Gotland. Denna hybrid noterades år 2020 dels på en välgkant vid Sälle i *Fröjel* dels vid Lickersvägen i Lickershamn, *Stenkyrka* (Gun Ingmansson i ARK, bekräftad från foto Bo Göran Johansson). För fyndet i Lickershamn anger Gun följande: ”Ruderatmark efter nedgrävt avlopp. Milt violetta ståndarhår, få ganska smala små blad. Båda föräldraarterna finns intill.”

***Lavandula officinalis* – lavendel**

I samband med rekognosering inför föreningens exkursion på skjutfältet i början av juli 2020 sågs ett mindre bestånd söder om Blåhalls fiskeläge i *Tofta* (Gun Ingmans-

son och Jörgen Petersson i ARK). Odlad växt kvarstående vid trädgårdar samt spridd med utkast. Kan även sprida sig med frö. I och med detta fynd har tio lokaler noterats i modern tid (sedan 1983; Johansson m.fl. 2016 s. 523–524, Petersson 2017, 2020).

***Scutellaria altissima* – stor frossört**

En tidigare inte uppmärksammas rapport föreligger från soptippen i *Visby* år 2015 (Dennis Nyström i ARK). Därmed är stor frossört rapporterad från sju lokaler på ön under åren 1986–2020 (Johansson m.fl. 2016 s. 538, Petersson 2018).

***Orobanche hederæ* – murgrönssnyltrot**

Vid en äldre murgröna invid en mur runt en lada på Kviende 1:4 i *Othem* noterades denna parasitväxt med 78 fjolårsstänglar år 2020 (Magnus Martinsson i ARK). Så här skriver Magnus avseende omständigheterna runt fyndet: ”Växtplats är invid en gammal lada som tidigare utgjort del av ett fiskartorp. Jag har varit i kontakt med de nuvarande ägarna som uppger att de inte infört några arter. Dessförinnan har det ägts av en fiskare. Det finns ett stort och förmodar jag gammalt bestånd med murgröna invid kalkmurarna runt ladan. Jag uppfattar att murgrönan funnits i området under lång tid. Markägarna kände inte alls till snyltroten.”

Murgrönssnyltroten är alltså vad vi vet inte inympad på murgrönan vid ladan. Åtminstone tills vidare får vi därför betrakta beståndet som spontant eller kanske

Murgrönssnyltrot *Orobanche hederæ*, *Othem*.

Foto: Magnus Martinsson

Lösryckta växtdelar av kotula *Cotula coronopifolia* har samlats i långa drivor, *Grötlingbo*.

Foto: Gun Ingmansson

kvarstående sedan lång tid tillbaka. Denna snyltrot är tidigare känd på murgrönan vid S:t Olofs ruin i DBW:s botaniska trädgård i *Visby*. Där är den dock inplanterad (jfr Johansson m.fl. 2016 s. 554).

***Lobelia erinus* – kaplobelia**

Gotlands femte fynd hittades på en rik ruderatmark nära väg 140 och söder om Fyrbåksvägen i Västergarns samhälle, *Sanda* (Dennis Nyström i ARK). Marken hade fungerat som jordlager och uppställningsplats för fordon vid bygget av cykelvägen mot Klintehamn under året. För övriga lokaler se Johansson m.fl. (2016 s. 563) och Petersson (2015, 2016).

***Cotula coronopifolia* – kotula**

Denna invasiva växt, med ursprung i Sydafrika, fortsätter sitt segertåg på Gotlands blöta, betade strandängar. Den uppmärksammades först vid Rullen i *Sproge* år 2002 och spreds senare söderut till Snoderviken på andra sidan Klase fiskeläge, där den noterades år 2006 (Johansson m.fl. 2016 s. 581). År 2016 hittades arten för första gången på östra sidan av ön med ca 500 m² innanför Dorvgrunn norr om Fluntings fiskeläge i *Grötlingbo* (Pär Johansson, Gun Ingmansson; Petersson 2017).

Nya växtplatser har de senaste åren setts på flera platser. Två plantor växte år 2017 vid Vadet längst ute på Grötlingboudd (Marita Westerlind i ARK). År 2018 rapporteras 20 plantor från Storholmen (Laus holmar) i *Alskog* (Emelie Nilsson i ARK). Flera lokaler tillkommer år 2020 (alla Bengt Carlsson och Gun Ingmansson i ARK samt Brita Svensson). Inom Ugnens fågelskyddsområde norr om Sanden i *Eksta* fanns kotula på två platser med 1 m² respektive 5 plantor. Denna växtplats ligger en dryg kilometer nordväst om förekomsterna vid Rullen i *Sproge*, där den var fortsatt riklig år 2020. Vidare antecknades längre söderut längs kusten i *Hablingbo*, dels två plantor med ca 100 m lucka i östra delen av Bovik, dels sammantaget 72 plantor i tre bestånd vid innersta, södra delen av Petesvik.

De senare fynden gjordes alltså cirka fem till sex kilometer söder om de redan kända runt Klase fiskeläge. Kotula sprids med frön eller lösa växtdelar till nya platser. En planta kan producera 50 000 frön. Dessa frön sprids med vatten och kan överleva upp till två år. Eftersom arten över längre avstånd förmodligen också kan spridas med fåglar, främst då änder och gäss, är samtliga växtplatser samtidigt viktiga rastlokaler och häckningsplatser för dessa fågelgrupper. Kotula kan snabbt expandera över strandängarna och undertrycka annan mer naturlig växtlighet som ofta är skyddsvärd. I området söder om Nyköping har försök gjorts att begränsa bestånden av arten, men de olika insatserna gav föga resultat (Hansson Frank 2021).

***Doronicum columnae* – balkangemsrot**

Artens andra växtplats på Gotland hittades på en jordhög knappt 200 m sydväst om Botmunds 1:93 i *Västerhejde* år 2015 (Michael Tholin och Dennis Nyström i ARK). Denna odlade art är tidigare känd från Galgberget i *Visby* år 2008 (Johansson m.fl.

2016 s. 584). Balkangemsrot har även rapporterats på ett utkast vid Muramaris i *Visby* 2016 och 2020 (Dennis Nyström i ARK), men växtplatsen tycks ligga inom trädgården.

***Erigeron annuus* ssp. *annuus* – blå sommarbinka**

Denna underart, som är den enda kända från Gotland, rapporterades med sitt tionde fynd på ön från Västra Törnekvior i *Visby* 2020 (Stellan Hedgren i ARK), med kommentaren ”har troligen rymt från koloniområdet”. Ett fynd finns också från 2019, då blå sommarbinka växte på en anlagd jordvall nära motorbanorna vid Norrbys i *Hejdeby* (Jörgen Petersson i ARK). Tidigare finns åtta fynd av sommarbinka som har gjorts i Visbyområdet inklusive *Västerhejde* (Johansson m.fl. 2016 s. 585, Petersson 2017).

***Helminthotheca echioides* – lyktfibbla**

Gotlands tredje fynd i modern tid (sedan 1983) gjordes år 2020 i en vallåker öster om Holmhällars pensionat i *Vamlingbo* (Jörgen Petersson i ARK). Ungefär 25 planter fanns spridda i åkern, vilka förmodligen har följt med utsädet som fröförorening. Tidigare uppgifter har noterats i en handelsträdgård vid Rommunds i *Havdhem* 1986 (Johansson m.fl. 2016 s. 589) samt nära en körväg och åker vid Gutenviks i *Östergarn* (Petersson 2016). Ett äldre fynd gjordes också i åkermiljö vid Kopparsvik i *Visby* år 1862 (Eisen & Stuxberg 1869).

***Hieracium grandidens* – praktfibbla**

Praktfibbla utgör en småart inom sektionen skogsfibblor *Hieracium* sect. *Hieracium*. Arten anses ha kommit in till Sverige med utländskt gräsfrö inom anlagda parker. År 2019 noterades praktfibbla med fem plantor i strandtallskogen ca 200 m väster om parken vid Lummelunds bruk i *Lummelunda* (Torbjörn Tyler i ARK; kvar 2020 Den-

T.v. Balsamblad *Tanacetum balsamita*, *Stenkumla*. Foto: Peter Olofsson
Mitten: Lyktfibbla *Helminthotheca echioides*, *Vamlingbo*. Foto: Jörgen Petersson
T.h. Slöjsilja *Ammi majus*, *Vamlingbo*. Foto: Jörgen Petersson

nis Nyström i ARK). Till växtplatsen är den förmodligen sekundärt spridd från den närbelägna parken, ett förhållande som även är känt nära anläggningar på fastlandet. Fyndet är det andra på Gotland. Ett äldre fynd gjordes 1924 vid Norrvange i *Lärbro* (Fries 1925; Elias Thore Fries i S).

***Tanacetum balsamita* – balsamblad**

Hittades år 2020 just utanför den östra muren till trädgården vid Stora Home 2:1 i *Stenkumla* (Peter Olofsson och Evelina Lindgren i ARK). Växtplatsen antyder att denna fleråriga, odlade växt blivit kvarstående på ett utkast. Den person som tidigare bodde på gården var trädgårdsentusiast. Flera andra förmodat ursprungligen odlade arter har spritts i trädgården och i dess närmaste omgivningar.

Balsamblad har på Gotland inte setts sedan 1921, alltså när detta skrivs för 100 år sedan, då arten samlades på en ödegård vid Dyle i *Tofta* (3 km sydväst om Stora Home; Elias Thore Fries i GB, LD, S). Övriga äldre fynd har gjorts nära trädgårdar vid Burgsvik i *Öja* 1910, Stora Hästnäs i *Visby* 1907, Allekvia i *Endre* senast 1910, Tors i *Bro* 1883 samt vid en ödegård norr om Ava på *Fårö* senast 1910 (Johansson m.fl. 2016 s. 634).

***Viburnum rhytidophyllum* – rynkolvon**

Odlad buske som år 2020 blev funnen på sin fjärde gotländska växtplats i södra kanten av naturreservatet Smågårde naturskog (Dennis Nyström i ARK). De tre tidigare uppmärksammade växtplatserna finns alla i stadsmiljö i *Visby* (Petersson 2017).

***Cephalaria gigantea* – jättevädd**

En storvuxen art som år 2019 växte tillsammans med en rad andra trädgårdsväxter på jordhögar nära kalkugnen norr om Östergarnberget i *Östergarn* (Torbjörn Tyler i ARK; jfr Thulin 2019; även 2020 Dennis Nyström i ARK). Jättevädd är tidigare känd (Johansson m.fl. 2016 s. 687) från Storms i *Hamra* sedan början av 1980-talet till åtminstone 2015 (Michael Tholin i ARK) samt år 1995 nära infarten till Tofta skjutfält söder om Ygne i *Västerhejde* (Bengt Larsson).

***Ammi majus* – slöjsilja**

Ny art för Gotland. Fyndet gjordes år 2020 i en vallåker öster om Holmhällars pensionat i *Vamlingbo* (Jörgen Petersson, Bengt Carlsson och Gun Ingmansson i ARK samt Brita Svensson; konfirmerad från bild av Erik Ljungstrand). En avslagen planta hittades vid eftersök och räkning av lyktfibbla i samma åker (se ovan). Förmodligen har även slöjsiljan följt med utsädet som fröförorening.

***Anthriscus cerefolium* – dansk körvel**

Två närbelägna bestånd uppmärksammades vid *Sundre* kyrka under 2020. Närmast heltäckande friskt gröna bladmassor på ca 150 m² vardera sågs i april, dels 90 m sydost om kyrkan (Jörgen Petersson), dels ca 60 m norr om kyrkan (Gun Ingmansson i

ARK). Senare under säsongen vid blomningen i slutet av maj var huvuddelen av dessa bestånd redan avbetade av får i hagarna.

Under modern tid (sedan 1983) finns sex tidigare fynd från Digrans i *Sundre*, Gervalds 1:56 i *Vamlingbo*, Tippsarve i *Hejde*, Unghanse i *Tofta*, Gartarve i *Gammelgarn* samt nära Själsö i *Väskinde* (Johansson m.fl. 2016 s. 697–698). Äldre fynd har noterats från 17 socknar från *Sundre* till *Hall*. Tidigast är denna köksväxt angiven av Linné i åkrar innanför muren i *Visby* år 1741 (Linnæus 1745).

***Astranthia major* – stjärnfloka**

Ny art för Gotland. Odlad växt funnen med flera plantor längs en körväg mot en åker ca 50 m öster om Liffritetsäk i *Stånga* (Veronica Budin i ARK). På i stort sett samma plats växer sedan åtminstone 1990 även ett bestånd av gul daglilja *Hemerocallis lilio-asphodelus* (Anders Lekander; Johansson m.fl. 2016), så ännu 2020 (Dennis Nyström i ARK), varför bestånden av stjärnflokan kan vara gamla på platsen.

***Eryngium planum* – rysk martorn**

Vid ett återbesök till de med diverse trädgårdsväxter rikt försedda jordhögarna nära kalkugnen på nordsidan av Östergarnsberget (jfr Thulin 2019) hittades år 2020 även en planta av rysk martorn (Mats Thulin i ARK). Fyndet motsvarar den sjätte lokalen på Gotland. Tidigare är denna odlade trädgårdsväxt känd från *Ardre* vid Vitvär, *Björke* nära Sockerparken samt med tre lokaler i *Visby* (Södra Murgatan, Norra Hansegatan, Snäckgårdbacken; Johansson m.fl. 2016 s. 704, Petersson 2016, 2017). En tidigare inte redovisad växtplats, ca 400 m norr om den vid Södra Murgatan, har rapporterats från Smittens backe år 2019 (Gillis Aronsson i ARK).

Dansk körvel *Anthriscus cerefolium*, *Sundre*. Foto: Jörgen Petersson

Stjärnfloka *Astranthia major*, *Stånga*. Foto: Veronica Budin

Litteratur:

- Carlsson, B., Svensson, B., Ljungstrand, E., Lindell, T. & Thulin, M. 2020. Det är fjädersvingel som växer på Gotlands sandstränder. – *Svensk Bot. Tidskr.* 114: 4–8.
- Carlsson, R. 1976. *Glyceria striata* funnen i Sverige. – *Svensk Bot. Tidskr.* 70: 57–60.
- Eisen, G. & Stuxberg, A. 1869. *Gotlands Fanerogamer och Thallogamer med fyndorter för de sällsyntare*. – Uppsala.
- Emanuelsson, E. & Haglund, A. 2002. Sandbrodd, ett nytt gräs för Norden. – *Svensk Bot. Tidskr.* 96: 216–222.
- Fries, E. T. 1925. Några gotländska växtlokaler. – *Svensk Bot. Tidskr.* 19: 426–429.
- Fries, E. T. 1934. Några gotländska växtlokaler. – *Bot. Notiser* 1934: 261–265.
- Fries, E. T. 1942. Några gotländska växtlokaler. – *Bot. Notiser* 1942: 409–412.
- Grey-Wilson, C., Leeds, R. & Rolfe, R. 2020. *Colchicum: The complete guide*. – Royal Horticultural Society
- Hansson Frank, T. 2021. *Utvärdering av bekämpningsmetoder mot kotula (Cotula coronopifolia) och inventering av kotula på havsstrandängar i Nyköpings kommun*. – Länsstyrelsen i Södermanlands län. Rapport 2021:03.
- Hultén, E. 1950 (2 uppl. 1971). *Atlas över växternas utbredning i Norden*. – Stockholm.
- Johansson, B. G. & Larsson, B. 1986. Nyheter i Gotlands flora. – *Rindi* 6: 23–32.
- Johansson, B. G., Petersson, J. & Ingmansson, G. 2016. *Gotlands flora*, band 2. – SBF-förlag, Uppsala.
- Jonsell, B. & Karlsson, T. 2010 (red.). *Flora Nordica* 6. – Stockholm.
- Linnæus, C. 1745. *Öländska och Gothländska Resa*. – Stockholm och Uppsala.
- Petersson, J. 1995. Nyheter i Gotlands flora 1994. – *Rindi* 15: 4–17.
- Petersson, J. 2015. Nyheter i Gotlands flora 2014. – *Rindi* 35: 3–19.
- Petersson, J. 2016. Nyheter i Gotlands flora 2015. – *Rindi* 36: 3–17.
- Petersson, J. 2017. Nyheter i Gotlands flora 2016. – *Rindi* 37: 3–18.
- Petersson, J. 2018. Nyheter i Gotlands flora 2017. – *Rindi* 38: 3–16.
- Petersson, J. 2020. Nyheter i Gotlands flora 2018 och 2019. – *Rindi* 40: 3–20.
- Skoglund, J. 2007. Sandbrodd på Öland – ett gammalt nyfynd. – *Svensk Bot. Tidskr.* 101: 147–150.
- SLU Artdatabanken 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020* – SLU, Uppsala.
- Thulin, M. 2019. Luddranunkel och grekvädd funna på Gotland. – *Rindi* 39: 14–17.
- Westerlind, M. 2001. Växtfynd 2001. – *Rindi* 21: 75–76.

Dålig bildkvalitet i Rindi nr 2 2020

Som säkert många har sett var bildkvaliteten i förra numret av Rindi dålig. Detta berodde på att ett annat papper än det som Rindi brukar tryckas på hade valts på tryckeriet. Vi beklagar detta och hoppas att numret innehållsmässigt ändå gett en fin lässtund!

Nyheter på GBF:s hemsida

Nu kan man ladda ner äldre nummer av Rindi i pdf-format från GBF:s hemsida www.gotlandsflora.se. Nästan alla nummer från 1981-2019 finns för gratis nedladdning.

På hemsidan finns också ”Botanik på egen hand”. Det finns mycket att upptäcka ute i de gotländska markerna och med lite guidning kan man få se mycket av den gotländska floran på egen hand. Det ges förslag på olika lokaler där det finns tillhörande lokalbeskrivning, bildhäfte och till och med krysslista. I dessa pandemi-tider när många exkursioner blivit inställda kan det kanske ge lite inspiration att ge sig ut i den gotländska naturen.

Gotlands Botaniska Förening utlyser stipendier för studier som rör lavar på Gotland

Stipendierna är inrättade till minne av Lars-Åke Pettersson, som lämnat flera viktiga bidrag till kännedomen av Gotlands lavflora. Stipendiefonden uppgår till 31 000 kr och kan fördelas på ett eller flera stipendier.

Stipendiet kan sökas av dem som avser att genomföra ett studium som rör lavar på kalksten eller kalkjord på Gotland.

Till ansökan bifogas en projektplan som visar projektets inriktning, tidsplan och kostnader. Sista ansökningsdag är 30 september 2021.

Ansökan sänds till:

Gotlands Botaniska Förening
Jörgen Petersson
Humlegårdsvägen 18
62146 Visby.

Gotlands Botaniska Förening 40 år

GUN INGMANSSON och JÖRGEN PETERSSON

På kvällen den 4 juni 1980 samlades 50 intresserade deltagare i det vackra Laxare änge i Boge på nordöstra Gotland, det änge som för alltid kommer att räknas som Gotlands Botaniska Förenings födelseplats. Det här året var våren ovanligt sen, gräset var så fuktigt att alla fick stå upp hela tiden när Gösta Fåhræus berättade om "avarönnen" *Sorbus teodori* och uppmanade alla att söka efter nya växtplatser. Erik W. Ohlsson ledde sedan en vandring medan han berättade om det gotländska ängets roll i det gamla bondesamhället. Säkert fick alla passa sig så att man inte satte fötterna på en krutbrännare *Neotinia ustulata* eller Sankt Pers nyckel *Orchis mascula*.

En av initiativtagarna, Torgny Rosvall, hade då inlett mötet och redogjort för varför Gotland behövde en botanisk förening och målen för den: Att samla botaniskt intresserade, ha sammankomster, biträda myndigheter i naturvårdsfrågor, ge ut en tidskrift och en landskapsflora. Den ambitiösa målsättningen godtogs enhälligt och en botanisk förening var nu bildad på Gotland. Torgny Rosvall valdes till ordförande, Bo Hammar till vice ordförande och Bengt Larsson till kassaförvaltare. Till sekreterare valdes Kerstin Ewing och till ledamot Alf Larsson. Suppleanter blev Tord Porsne och Bertil Lindén. Den nya styrelsen fick i uppdrag att utarbeta förslag till stadgar som skulle presenteras på nästa årsmöte och medlemsavgiften bestämdes till 25 kronor.

Sankt Pers nycklar *Orchis mascula* med felslagna blommor. Foto: Torgny Rosvall

Bakgrunden

Torgny Rosvall har beskrivit (Rosvall 1990; opublicerade anteckningar "Mitt botaniska liv") att han hälsade på sin bror Staffan vid hans stuga i Öja under pingsthelgen 1970. När han som bäst höll på att filma och fotografera stararna i Staffans "starstunkar", svängde en bil in på gårdsplanen. En för honom okänd person steg ur och undrade om han var Staffan. När Torgny förklarar att Staffan var hans bror presenterade sig mannen som Bengt Larsson från Vamlingbo och Stockholm. Han visste att Staffan kunde mycket om orkidéer och ville visa upp ett fynd, som han hade gjort. Sedan de klarat ut att båda var intresserade av botanik följdes de åt till en skogsbacke i Hamra, där Bengt funnit en egendomlig Sankt Pers nyckel. Det var ett bestånd med felslagna blommor. De saknade sporrar och hade förkrympta kronblad. De fortsatte sedan till flera intressanta växtflo-

kaler i trakten och hade en trevlig eftermiddag.

Hösten 1972 hade man i Sverige startat någonting som kallades ”Projekt Linné”. Ett antal människor kända för att veta en del om sällsynta och skyddsvärda växter på Gotland tillfrågades. Torgny kom att ingå i den första kretsen, som bestod av 10–20 personer.

Under alla år hade Torgny för det mesta strövat ensam, någon gång i sällskap med sin bror Staffan, men brodern var i första hand ute för att rita. Det skulle vara roligt att ha någon eller några likasinnade botanister som sällskap. När han på Naturskyddsföreningens årsmöte 1980 på nytt träffade Bengt Larsson, som nu flyttat hem till ön, kom de att tala om det här med att göra exkursioner tillsammans. De tyckte båda att man borde testa intresset för att bilda en liten förening för ändamålet. Egentligen var det ganska egendomligt att Gotland med sina stora botaniska kvaliteter inte redan hade en sådan förening.

Vad var orsaken till detta? Gotland är ett litet landskap med begränsat befolkningsunderlag. Botaniken är – eller var åtminstone tidigare – ett ganska exklusivt intresse för ett fåtal. Det fanns några infödda fackbotanister, men att samla intresserade amatörer i en förening var nog rätt främmande för dem. Om läroverksadjunkten Karl Johansson är det omvittnat av dåtida elever att han knappast hade lust eller förmåga att dra ut i fält med eleverna. Hans storhet låg på ett annat plan. Regementsläkaren Elias Thore Fries ströfvade helst ensam. Professor Bengt Pettersson har betytt mycket för populariseringen av botaniken genom föredrag och exkursioner för allmänheten, böcker och artiklar i tidningar och tidskrifter, men att samla särskilt intresserade amatörer i en förening låg nog inte för honom. Skulle något ske fick det ankomma på amatörerna.

På det här mötet samtalade Bengt och Torgny med några av de närvarande som också var botanikintresserade. Tord Porsne, biologilärare vid gymnasiet på Säveskolan, var positiv till idén, medan andra var mer tveksamma. Mats Nilsson, som då var naturskyddsföreningens ordförande, befärade att ytterligare en förening skulle splittra naturintresset, i stället för att bredda det.

Bengt, Tord och Torgny skrev ihop en inbjudan som sändes till ett 50-tal personer. Projekt Linné-listan fanns i botten, alla biologilärare och andra som kunde vara intresserade lades till. De annonserade även i lokaltidningarna och fick in notiser både där och i radion. Allt gjordes med egna medel med en förhoppning om att få tillbaka utlaggen någon gång.

Det kom 18 personer till Säveskolans biologisal den 8 april 1980. Torgny redogjorde för deras idéer och det blev en grundlig diskussion om målsättning, arbetsformer, eventuella risker för hotade arter med mera. Det fanns de som var rädda för att lokaler för sällsynta växter skulle bli kända av alltför många, med de risker det skulle kunna föra med sig. Det skulle kunna slinka in någon katt bland hermelinerna i föreningen.

Diskussionen utmynnade dock i att en förening skulle bildas, som borde kallas Gotlands Botaniska Förening. En interimsstyrelse tillsattes, bestående av Torgny Rosvall, senare föreningens hedersmedlem, Bengt Larsson och Bo Hammar. De satte

genast i gång och tog kontakt med liknande föreningar på andra håll i landet och fick tips och förslag. Slutligen kallade de till ett konstituerande möte – genom brev och annonser igen – den 4 juni 1980 i Laxareänet i Boge.

Det första året

Föreningen fick en rivstart. Första exkursionen genomfördes redan den 26 juni 1980. Den leddes av Sune Bolin och vandringen gick förbi Bro offerkälla och vidare till Tycho Vestergrens ”trädgård”, där han hade samlat växter som normalt inte förekom på Gotland. Där visades till exempel vitrapunkel *Phyteuma spicatum*. Man vandrade därefter bort till en fridlyst ek, vars blad hade en avvikande form. Tallänget vid Bro kyrka, med sina imponerande ”tallbånsar” fick avsluta den nybildade föreningens allra första exkursion. Den hade lockat 45 intresserade deltagare, trots hällande regn!

Den 3 augusti träffades ett 25-tal medlemmar i ett grustag i Lojsta. Där visade Bengt Larsson sin imponerande samling av växtfärgade garn. Han hade placerat ut infärgat garn vid de färgväxter som fanns i grustaget. Efter rundturen visade Bengt sina vävda plädar, självfallet vävda av växtfärgade garn. Exkursionen avslutades i en källmyr där luktsporre *Gymnadenia odoratissima*, brudsporre *G. conopsea* och brun ögontröst *Euphrasia salisburgensis* ssp. *schoenicola* kunde ses.

Tre inneträffar skulle också hinnas med under år 1980. Den 22 september redogjorde Rolf Jacobsson om botanikens roll i samhällsplaneringen (30 deltagare). Medlemmarnas bildkväll, den första i en rad av 37, hölls i Hemse den 20 november och den 9 december visade Villy Larsson bilder på fjällväxter från sina vandringar i Abisko.

Redan vid nästa årsskifte var medlemsantalet uppe i 153 personer.

Rindi startas

En tidskrift, *Rindi* (bestämd form av rind, murgröna på gutamål och Gotlands landskapsväxt), kom ut med sitt första nummer 1981. Namnet *Rindi* hittades på av Alf Larsson och Staffan Rosvalls träsnitt ”Murgrönan klänger på granstammen” fick pry-

da det första omslaget. Torgny Rosvall och Bengt Larsson satt i redaktionen och de skrev också tillsammans den allra första artikeln om gotländsk haverrot *Tragopogon crocifolius*. I en anmälan på sidan 3 skrev Torgny att han hade en hel del farhågor för satsningen på en tidskrift. ”Det är ett vågstycke att starta en ny tidskrift. Om det lyckas, om denna lilla skrift, som Du nu håller i handen, skall bli mer än en dagslända, får framtiden utvisa.” ”Låt oss därför alla hjälpas åt att göra *Rindi* till vad vi i styrelsen tänkt oss, en samlingspunkt och stimulans för alla vänner av den gotländska floran.”

Alla sexton sidor skrevs av Torgny på hans gröna Halda, en begagnad och utsliten skrivmaskin från statsverket, som kostat honom 100 kronor. Han fick skriva över hela texten ytterligare en gång till för att få tillräcklig svärta för tryckning. Redan till hösten hade *Rindi* vuxit till tjugofyra sidor, men skrevs fortfarande för hand på skrivmaskinen. Snart blev det dock för många sidor att skriva två gånger, så då anlätades en skrivhjälp. Efter sex nummer med svartvita omslagsbilder kunde en färgbild tryckas på framsidan av nummer 1 1984.

Föreningen firar 10 år

Efter 10 år, vid årsskiftet 1989–1990, hade föreningen 875 medlemmar och hade redan arrangerat cirka 80 exkursioner och 50 inneträffar.

10-årsjubileet firades förstås i Laxare änge, med vandring ledd av Jörgen Petersson och tävlingar utformade av Bengt Larsson. Föreningens första hedersmedlemmar utsågs också, Gösta Fähræus, Bengt Englund och Gunnar Bachér. Vid det här laget hade *Rindi* utkommit med två nummer varje år på sammanlagt 820 sidor!

10-årsjubileum i Laxare änge, Boge, 4 juni 1990. Bengt Larsson visar en flora, Gun Ingmansson och Torgny Rosvall t.h. Foto: Lars-Åke Pettersson

Projekt Gotlands Flora

Med start 1983 genomfördes föreningens mest arbetskrävande insats under våra 40 år. Ledare för floraprojektet var Bo Göran Johansson, som även sammanställde alla inkomna uppgifter. Utifrån de 189 ekonomiska kartbladen (5 km x 5 km) inventerades de förekommande arterna av kärlväxter. I detta arbete deltog 72 personer med inventering av bokade kartblad eller med kompletteringar. Minst ytterligare 44 personer var engagerade under föreningens inventeringsveckor (ibland enskilda dagar), då överblivna kartblad undersöktes. Dessa genomfördes under sammanlagt 106 dagar inom 13 områden på ön med oftast mycket enkel förläggning i främst bygdegårdar. "Fältveckan" 2–6 juli 1984 bör också nämnas, då inventerare fick en mycket fin utbildning, främst av professor Bengt Jonsell som fungerade som botanisk ledare. Materialet redovisades först i papperslistor, senare genom till exempel Excelfiler, som matades in i projektets databas. Knappt 274 000 poster finns för närvarande i denna databas.

Parallellt med de ordinarie inventeringarna undersöktes, under åtta säsonger, 858 slumpvis utvalda provrutor om 10 m x 10 m (Magdalena Agestam och Claes Tullbrink). Denna undersökning visade på de enskilda arternas växtmiljö, deras frekvens samt med vilka andra arter de samvarierade. Cirka 30 000 poster tillfördes databasen genom denna inventering.

Även fakta från gotländska belägg i herbarier och uppgifter ur litteratur samlades i databaser. I arbetet med herbarierna gjorde Staffan Bodén, Jens Corneliuson, Stig Ekström (hedersmedlem), Kerstin Gahne, Lars Åke Pettersson och Kurt Svensson stora insatser. Även noteringar från exempelvis länsstyrelsens inventeringar och växtfynd i

Inventeringsläger i Burs 2-7 juli 1991. Från vänster Gun Ingmansson och Ingrid Engquist, okänd, Irene Montelius, Eva Ekenberg, okänd, Bo Andersson Foto: Bengt Larsson

Bo Göran Johansson, Jörgen Petersson och Gun Ingmansson signerar Gotlands Flora vid boksläppet på Almedalsbiblioteket 17 juni 2016. Foto: Marita Westerlind

artportalen tillfördes det samlade materialet.

Med utgångspunkt från fynd under inventeringarna och historiska uppgifter från herbarier och litteratur har föreningen genom åren kunnat publicera floror över Gotska Sandön (Ingmansson & Petersson 1989, 2006) samt över Stora Karlsö (Ingmansson 1995). På samma sätt fick öns orkidéer sin presentation med specialnumret *Gotlands orkidéer* (Rindi nr 1 2005; Ingmansson & Johansson 2005) med två senare upplagor. Som en första del av det större materialet publicerades *Gotlands flora - en guide* med 116 besöksmål med särskilt intressant flora (Petersson & Ingmansson 2007).

År 2016 kunde så äntligen en landskapsflora på 976 sidor i två band gå i tryck efter 33 års arbete. *Gotlands flora* (Johansson, Petersson & Ingmansson 2016) var i hamn. Våra hedersmedlemmar Agnita Ekman, Stellan Hedgren och Thomas Karlsson gjorde mycket stora insatser i det floraarbetet.

Naturvårdsfrågor

Föreningen skall ju enligt stadgarna värna den gotländska floran. Genom åren har vi framfört synpunkter på olika översiktsplaner och enskilda exploateringar vad gäller bebyggelse, vägdragningar, golfbanor, vindkraft samt inte minst olika kalkbrott. Även ett flertal remisser från länsstyrelsen rörande nya naturreservat respektive områden för Natura 2000 och skötselplaner för dessa har besvarats genom åren.

Vi har lärt oss under de gångna åren att de botaniskt rikaste alvarmarkerna och kalktallskogarna tyvärr sammanfaller med de områden som hyser lämplig kalkstens-typ för kalkindustrin för tillverkning av cement, till krossten och stålframställning. Långdragna processer i mark- och miljödomstolarna avseende kalkbrotten i Bunge

(Nordkalk, SMA; jfr Johansson & Petersson 2020), vid Klinthagen (Nordkalk) och Filehajdar (Cementa) har tagit stor kraft från mer positiva delar av styrelsearbetet. Kalkbrotten i Bunge har kunnat stoppas genom förenade krafter från ideella föreningar och statliga myndigheter. Gotlands Botaniska Förening samarbetade här mest med Svenska Botaniska Föreningen och särskilt med vår hedersmedlem Göran Mattiasson, som framför allt hjälpte oss med juridiska klurigheter. Vid Klinthagen har Nordkalk fått fortsatt tillstånd, vilket på sikt kan äventyra förekomsterna av kärnnycklar *Anacamptis palustris* i den närbelägna Hoburgsmyr. Filehajdar med Cementas brott är fortsatt under behandling i domstolarna.

Floraväxteriet innebär att kända växtplatser för hotade arter besöks regelbundet. Vid varje besök räknas hur många exemplar som finns av arten. Man noterar också eventuella hot mot växtplatsen eller växten. Vi har floraväktat några av de många sällsynta och hotade arter som finns på ön och arbete har lagts ner av bland andra Elsa Bohus Jensen, Kerstin Gahne, Jens Henrik Kloth, Amanda Magnusson Overmark, Dennis Nyström och Karin Wågström.

Exkursioner, inneträffar och studiecirklar under 40 år

Genom åren har 526 möten genomförts för föreningens medlemmar. Av dessa var 151 möten inomhus och 375 exkursioner ute i Gotlands natur. Tillkommer gör sex studiecirklar med ett flertal träffar både inne och ute i naturen. Vi har exempelvis haft studiecirklar om mossor och i fältbotanik men även en universitetscirkel i botanik, hösten 1982 och våren 1983, med inbjudna föreläsare (Hugo Sjörs, Gösta Fåhraeus, Rolf Jacobson, Örjan Nilsson, Thomas Karlsson, Per-Arne Andersson).

Bland programpunkter inomhus har självklart årsmöten varit regelbundna med tillhörande föredrag från resor eller presentationer av arter/artgrupper. Liknande innehåll har förekommit även på vanliga medlemsmöten, men här har också ingått bildkvällar, teknikkvällar (Internet med Artportalen, GPS, skanning, mikroskopering,

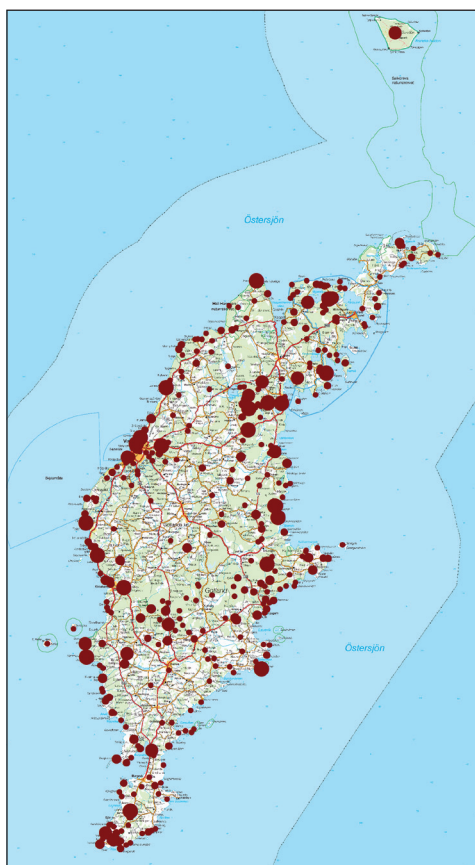
Lilla orkidéresan 2 juli 2000, Harudden, Hall.
Foto: Jörgen Petersson

fotografering), artgenomgångar med examinering, herbariebesök och även lite mer udda som syltkvällar med provsmakning av bland annat berberissaft och kvittenmarmelad. Föreningen arrangerade också en stor utställning om gräs på Naturmuséet 14/8–15/9 1989. Vi har haft Öppet hus under en oändlig mängd måndagskvällar, där man kunnat få hjälp med växtbestämningar.

Lilla Orkidéresan har vi

kallat exkursioner där vi frossat i fina växtplatser för orkidéer. Under en dagsutflykt med buss har ett 50-tal deltagare fått sitt lystmäte, kanske med 25 olika orkidéer noterade i anteckningsboken vid hemkomsten. Resorna har genomförts 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2009, 2011, 2018 och sammanlagt under de här åren har vi visat 41 olika orkidétaxa.

Vid de genomförda exkursionerna, inklusive orkidéresorna, har vi besökt 637 lokaler (se karta). Mest frekventa områden har varit Torsburgen i Kräklingbo (10), Storms backe i Vamlingbo, Hammarudd–Langstiteviken i Eksta samt Laxare änge i Boge (alla 7). När det gäller Närsholm, som räddades från att bli golfbana av vår hedersmedlem Sylve Häglund, har vi njutit av områdets orkidéer och fältvedlar vid fem tillfällen. Vi har vandrat i de flesta av öns socknar, men ännu finns 18 socknar som saknas på listan över exkursionsmål. Under åren har 52 olika personer fungerat som ledare för våra exkursioner. Hjärtligt tack till alla!

Kartan visar alla exkursionsmål 1980-2020. Karta: Stellan Hedgren

Elsa Bohus Jensen leder en svampexkursion till Ala, 30 september 2017.
Foto: Marita Westerlind

Lars-Åke Pettersson, Sylve Häglund och Elsa Bohus Jensen vid Djaupdy i När 4 juni 2009. Foto: Marita Westerlind

Utåtriktad verksamhet

Föreningen har genom åren stått som värd för två omgångar av Svenska Botaniska Föreningens Botanikdagar, 1988 (90 deltagare) och 2007 (150 deltagare), då öns flora presenterades i fält under tre intensiva exkursionsdagar med buss och även båt (Karlsöarna). Även Mykologiveckan år 2000 arrangerades på Gotland i samarbete med Sveriges Mykologiska Förening. I samarbete med Floraväktarverksamheten har vi varit värdar för en kurs i Tofta (2017) och ett läger på Gotska Sandön (2019). De Vilda Blommornas Dag försöker locka nya medlemmar och öka intresset – ett samarangemang med Svenska Botaniska Föreningen som vi haft sedan 2002, liksom en årlig Linnévandring i samarbete med Naturum i Vamlingbo.

Projekt Gotlands Flora och öns flora i allmänhet har presenterats med bildspel och föredrag hos andra föreningar på ön samt vid åtta tillfällen hos botaniska föreningar på fastlandet (Gun Ingmansson, Bo Göran Johansson, Jörgen Petersson).

Bo Göran Johansson leder en exkursion på De Vilda Blommornas Dag till Hau i Fleringe 18 juni 2017.
Foto: Jörgen Petersson

Linnévandring runt Muskmyr 19 juli 2015.
Foto: Marita Westerlind

Botanikdagarna på Gotland år 2007. Studier av kärnnycklar vid Krakvät, Hablingbo.
Foto: Gun Ingmansson

Styrelsen

Under de här 40 åren har 26 personer suttit i styrelsen och flera av dem i många år. Vi har ofta bytt funktioner inom styrelsen, beroende på olika omständigheter. Den tråkigaste händelsen var när ordförande Bengt Larsson hastigt avled i september 1997.

Alf Larsson	1980–1987	Gun Ingmansson	1984–
Amanda Overmark	2016–	Ingrid Engquist	1983–1996
Barbro Pettersson	1997–2005	Jens-Henrik Kloth	2009–2016
Bengt Larsson	1980–1997	Jörgen Petersson	1988–
Bertil Lindén	1980–1983	Karin Wågström	1995–2014
Bo Göran Johansson	1984–	Kerstin Ewing	1980–1982
Bo Hammar	1980–1987	Kerstin Gahne	1998–2008
Britta Johansson	2011–2012	Magnus Martinsson	2013
Caroline Edelstam	2017–2018	Marita Westerlind	2014–
Dan Paulsen	2006–2015	Stig Högström	1988–2001
Dennis Nyström	2015–	Torbjörn Lindell	2019–
Elsa Bohus Jensen	1988–	Tord Porsne	1980–1983
Fabian Mebus	2002–2010	Torgny Rosvall	1980–1983; 1988–1994

Ordförande har varit: Torgny Rosvall 1980–1983, Bo Hammar 1984–1987, Gun Ingmansson 1988–1995, Bengt Larsson 1996–1997 och Jörgen Pettersson 1998–.

Föreningens mål

Har då målen som sattes för 40 år sedan uppnåtts? Medlemsantalet har varierat från 153 första året, en topp 1989 med 875, och förra året 463 medlemmar. Ännu finns det i föreningen 25 medlemmar som faktiskt har varit med från allra första början, varav fyra sitter i styrelsen år 2020! Föreningen har numera en hemsida, vilket ingen naturligtvis kunde förutspå 1980, och även en Facebook-sida med cirka 640 medlemmar.

Vår tidskrift, *Rindi*, hade i och med utgången av år 2020 utkommit med 40 årgångar om sammanlagt 4344 sidor med information om föreningen, beskrivningar av Gotlands växtvärld och redovisning av föreningens exkursioner. Marita Westerlind har varit redaktör för *Rindi* under de senaste 17 åren, men under många år innan dess försökte styrelsen så gott det gick. Vi turades om och hjälptes åt i olika konstellationer, men mest var det Gun Ingmansson (21 år), Bo Göran Johansson (15 år), Bengt Larsson (11 år) och Karin Wågström (7 år) som satt i redaktionen. Det var en stor lättnad när Marita tog över redaktörskapet.

Gotlands flora utkom 2016 och därmed uppfylldes ett av föreningens stora mål – att ge ut en landskapsflora.

Vi tycker att vi lyckats att sprida kunskap om växtligheten på ön genom vår tid-

skrift *Rindi*, våra floror, exkursioner och föredrag så att allmänheten har blivit uppmärksam på dess rikedom. Intresset är i alla fall stort.

Arbetet med att bevara Gotlands unika flora och natur har inneburit en mycket stor arbetsinsats. Vi har lyckats att, tillsammans med andra föreningar, stoppa flera projekt som hotat vår flora, men tyvärr inte nått fram fullt ut i andra exploateringsärenden.

Vi hoppas att vi under Gotlands Botaniska Förenings första 40 år har lyckats med vår målsättning åtminstone till allra största delen. Särskilt samvaron under exkursionerna i vår fantastiska natur med upptäckarglädje och delande av kunskap har berikat tillvaron för många av oss och kan nog inte överskattas. Vi kommer oförtrutet att arbeta vidare för att bevara öns flora och den unika gotländska naturen från större ingrepp. Särskilt arbetet med kunskapsspridning om öns flora anser vi som viktigt framöver för att alla skall inse skyddsvärdet av Gotlands natur. Den kan bli en ekonomisk tillgång i en tyvärr i övrigt alltmer exploaterad värld.

Litteratur:

- Ingmansson, G. 1995. Stora Karlsös kärlväxtflora. – *Rindi* 15: 55–150.
- Ingmansson, G. & Johansson, B. G. 2005. Gotlands orkidéer. – *Rindi* 25: 3–82.
- Ingmansson, G. & Johansson, B. G. 2006. Gotlands orkidéer. – *Rindi* 25 (2 uppl.): 3–86.
- Ingmansson, G. & Johansson, B. G. 2010. Gotlands orkidéer. – *Rindi* 25 (3 uppl.): 3–90.
- Ingmansson, G. & Petersson, J. 1989. Växter på Gotska Sandön. – *Rindi* 9: 51–136.
- Ingmansson, G. & Petersson, J. 2006. Gotska Sandöns flora. – *Rindi* 26: 3–118.
- Johansson, B. G. & Petersson, J. 2016. *Gotlands flora*, band 1. – SBF-förlag, Uppsala.
- Johansson, B. G., Petersson, J. 2020. Nordkalk och SMA 2005–2018. – *Rindi* 40: 47–66.
- Johansson, B. G., Petersson, J. & Ingmansson, G. 2016. *Gotlands flora*, band 2. – SBF-förlag, Uppsala.
- Petersson, J. & Ingmansson, G. 2007. *Gotlands flora – en guide*. – Visby.
- Rosvall, T. 1990. Gotlands Botaniska Förening 10 år. – *Rindi* 10: 52–56.

Några bilder från GBF:s verksamhet under 40 år

Projekt Gotlands Flora-läger, Hajdes, Fröjel 20 juli 1986. Kursledare Britt och Sven Snogerup, mittenraden t.v., Bo Göran Johansson och Jörgen Petersson längst fram t.h.

Lilla orkidéresan 3 juli 2016. Gun Ingmansson visar på kal knipprot i Gnisvärd.

30-årsjubileet i församlingshemmet i Boge 4 juni 2010. Fr.v. Ingrid Engquist, Alf Larsson, Torgny Rosvall, Jörgen Petersson, Bo och Karin Hammar.

Bengt Jonsell leder exkursion till Skvalpvik, Vamlingbo under botanikdagarna 1988.

Botanikdagarna Gotland 2007. Ogräsåkrar vid Gans och Siglaifs, Näs.

Stig Ekström berättar om medicinalväxter i SKS-trädgården, Visby 13 juli 2003.

Fikapaus vid Lergravsporten under Lilla orkidéresan 9 juli 2011.

Glada miner vid florasläppsfesten på Frimis i Visby 17 juni 2016. Fr.v. Arne Ekman, Barbro och Bertil Pettersson.

GBF besöker Lilla Karlsö 8 augusti 1988.

Amanda Magnusson Overmark säljer föreningströjor 3 juli 2016.

Knärots-fotografering vid Västös i Hall 5 augusti 2012.

Bengt Jonsell demonstrerar näbbtrampört vid Irevik, Hangvar 31 augusti 2008.

Bengt Carlsson, Gun Ingmansson och Jörgen Petersson korkar upp. Corona-anpassat 40-årsfirande vid exkursion till Näsudden 5 september 2020.

Gotlands orkidéer

är fälthandboken för dig som fascineras av orkidéer och som vill lära dig mer om dem som har noterats från Gotland. Öns orkidéflora – som bedöms omfatta 65 arter, underarter, varieteter och hybrider – presenteras här med upptäckthistoria, växtplatser, blomningstid, utseende och aktuella utbredningskartor. Boken är rikt illustrerad med drygt 230 fotografier för att visa orkidéernas mångfald i färg och form.

Gotlands orkidéer Gun Ingmansson

208 sid, 135 mm x 210 mm
ISBN 978-91-86103-83-5
Cirkapris: 250 kr

I boken presenteras varje orkidé – art, underart, varietet eller hybrid – oftast på ett eller två uppslag. Vissa ovanliga former får dock lite mindre utrymme. Flertalet orkidéer återges med flera fotografier – en del med över tio – för att visa olika färgvarianter.

Boken inleds med en allmän översikt över vad orkidéer är, hur de är uppbyggda och var de växer, allt för att du, även utan förkunskaper, ska kunna finna och känna igen Gotlands olika orkidéer.

Boken tillägnas växtkonstnären Staffan Rosvall.

Gotlandica förlag

Boken finns att köpa vid föreningens exkursioner och sammankomster, hos öns bokhandlar och att beställa för 250 kr inklusive frakt från www.wessmans.com eller via telefon 0498-22 61 32

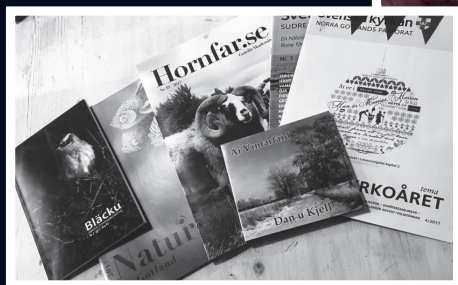
Medverkande

Författare: Gun Ingmansson
Redaktör och språkgranskare: Agnita Ekman
Bild- och kartredaktör: Stellan Hedgren
Faktagranskare: Bo Göran Johansson, Jörgen Petersson
Grafisk formgivare: Mart Marend
Fotografier: Josef Anderberg, Lars Anmark, Hjalmar Cronborg, Caroline Edelstam, Agnita Ekman, Arne Ekman, Mats Engquist, Stellan Hedgren, Mikael Hedrén, Mikael Huss, Gun Ingmansson, Hans Peter Johann, Bo Göran Johansson, Mart Marend, Magnus Martinsson, Erik W. Ohlsson, Jörgen Petersson, Per Smitterberg, Marita Westerlind

Vi trycker allt till alla – överallt!

Papper, plast, plåt, tyg eller trä?
Vi trycker allt till alla på alla
material. Och du har en erfaren
kontakt som fixar allt –från idé till
leverans!

Oavsett om du behöver traditionella
trycksaker som visitkort, broschyrer
och böcker eller om du vill ha
utställningsmaterial som fonder,
rollups eller fasadskyltar.

Thomas Rosén heter jag och håller till i Lau. Jag trycker bland annat Rindi.
Kom förbi på en fika och prata tryckning. Tryckningen är billigast och kaffet är
gratis. Välkommen!

www.thomastryckare.se

Lau, Bönde 108 • info@thomastryckare.se • Telefon 0704-451011

Program sommaren och hösten 2021

Nedanstående programpunkter kan komma att ställas in med anledning av coronapandemin. Kontrollera på föreningens hemsida eller Facebook om de blir av. Du kan också ringa Jörgen Petersson (mobil: 070 655 82 05) eller Gun Ingmansson (mobil: 076 832 31 23) för mer information. Meddela oss din mejladress för snabbare information! Antalet deltagare kan även vara begränsat och är beroende av Folkhälsomyndighetens rekommendationer!

Om någon eller några av exkursionerna ställs in skall vi försöka ordna ”Botanik på egen hand” på de aktuella platserna. Nedladdning av instruktioner för era egna vandringar görs från hemsidan eller från Facebook. Dessa instruktioner kommer även att finnas i tryckt form i en vit postlåda med föreningens emblem på lokalerna. För mer exakt information om var postlådan är utplacerad kontakta oss (se ovan).

Söndag 20 juni kl. 10-14. De vilda blommornas dag i samarbete med botaniska föreningar runt om i Norden. Vi besöker Lojsta slott i Stånga socken. Naturstigen går upp på fornborgskullen, där vi möter stor skogslilja och andra växter. Kanske har de vita näckrosorna i omkringliggande sjöar redan slagit ut. Bokbord med information finns vid ”Lojstahallen”. Vandringar genomförs kl. 10 och 12. Leder gör Gun Ingmansson och Dennis Nyström.

Söndag 11 juli kl. 10. Linnévandring i samarbete med Naturum. Vi besöker i år alvarmarkerna i området runt Gullstajnen i Sundre, där Linné i egen hög person passerade år 1741, alltså för 280 år sedan. Ledare är Jörgen Petersson. Samling vid parkeringsplatsen för Vamlingbo kyrka och Naturum.

Söndag 1 augusti kl. 10. Vi besöker ogräsrika åkrar och kanske någon ruderatmark på Sudret. Vi hoppas kunna se sällsynta ogräs såsom spjutsporre och nålkörvel. Leder gör Dennis Nyström och Jörgen Petersson. Samling vid Burs kyrka

Lördag 4 september kl. 10. Vi vandrar runt på ön Asunden öster om Slite. Strandkål och kalkkrassing samt en rad andra växter möter oss på stränder och kalkmarker. Leder gör Gun Ingmansson. Samling på P-platsen vid Barläst.

Torsdag 7 oktober kl. 18. Vi besöker svamputställningen vid Mykologiveckan, där de funna svamparna presenteras. Utställningen finns vid Tofta strandpensionat. Följ vita skyltar ”Strandpensionat” från väg 140 lite norr om Tofta strand. Parkera vid den stora parkeringen innan stranden och gå till Solbacksvägen 19.

Måndag 15 november kl. 18:30. Medlemmarnas bildkväll. Ta med dina växtbilder och berätta om dina fynd under året. Föreningen bjuder på sedvanligt fika med tilltugg. Samling i Vita huset, Ekmansgatan 11 i Visby.

Innehåll

3	Jörgen Petersson Nyheter i Gotlands flora 2020
22	Notiser
23	Gun Ingmansson och Jörgen Petersson Gotlands Botaniska Förening 40 år
36	Ny bok - Gotlands orkidéer
38	Program sommaren och hösten 2021

Gotlands Botaniska Förening
samarbetar med Studieförbundet

